

Quality Handling

Training Omgaan met varkens

Stressvrij omgaan met varkens

UDV Onderwijsdag
Veehouderij 2017

Marko Ruis

Omgang met dieren: soft imago

Is dat terecht?

Alleen
maatschappelijk
issue?

Omgang met varken beïnvloed welzijn en productie

Varkenshouders zouden hun dieren beter moeten leren verstaan

Ter verbetering van het dierenwelzijn is in de varkenshouderij vooral geprobeerd verbeteringen aan te brengen in houderijsystemen. Maar de manier waarop we met dieren omgaan is zeker zo van invloed. Hoewel veel varkenshouders 'goede omgangsvormen' met varkens als soft zullen betitelen, is het echt de moeite waard daar naar te kijken. De interactie tussen mens en dier beïnvloed namelijk niet alleen het welzijn van de dieren, maar ook de productiviteit.

Dierenwelzijn begint met een optimale gezondheid, een goed klimaat, afwezigheid van ziekten en een krachtige...

Soft imago onterecht!

Goede omgang loont!

Beter Dierenwelzijn

Hoger Arbeidsgemak

Betere Bedrijfsresultaten

... twee groe...
... een rustige behandeling en
... derzijds een rustige behandeling. De ruige
... behandeling hield in dat de dieren tijdens controle
... werden opgeschrikt door tegen de hok...

... angst en stress bij varkens, en koppelen die aan bepaalde handelingen op het bedrijf." Angst en stress beïnvloeden vervolgens het welzijn, de productie en het gemak van hanteren op negatieve wijze. Het verbeteren van de omgang met varkens vermindert angst en stress en heeft daarmee dus overduidelijk een positief effect. Om dit te bereiken moet een varkenshouder zich

- Hoe 'ziet' het varken zijn omgeving? En ons?
- Angst en stress in relatie tot omgang
- 'Best practices' en win-win situaties
- Doorkijk naar interactieve elearning module mens-dier interactie varkens

Beter Dierenwelzijn

Hoger Arbeidsgemak

Betere
Bedrijfsresultaten

Contact address
Quality Handling,
Wageningen University and
Research centre,
Livestock Research,
Edelhertweg 15
8219 PH Lelystad
The Netherlands
marko.ruis@wur.nl

De Quality Handling trainingen zijn onderdeel van het Welfare Quality® onderzoeksproject, dat medegefinancierd werd door de Europese Commissie, binnen het zesde kaderprogramma, contractnummer FOOD-CT-2004-506508. Deze tekst geeft de mening van de auteurs weer en vertegenwoordigt niet het standpunt van de Europese Commissie, die niet aansprakelijk is voor deze informatie.

Deliverable nummer
D3.52.1 en D3.53.1

Training Omgaan met varkens, versie 1.0 © Quality Handling 2009

Quality Handling
Training omgaan met varkens

Training Omgaan met varkens
Handleiding en trainingspakket

Versie 1.0 © Quality Handling 2009

Omgezet naar elearning

Voor de
varkenshouderij

Elearning

Cursus mens-dier interactie in de varkenshouderij

Hoe ervaart een varken de omgeving? En waarom is het van belang om hierbij stil te staan? Deze cursus richt zich op het belang van een goede mens-dier relatie, waarbij onder andere gekeken wordt naar de manier waarop een varken de wereld ervaart. Dit geeft inzicht in de manier van omgang, met als gevolg minder stress voor dier én mens. Het doel is een win-win situatie; het bevorderen van diergezondheid en dierenwelzijn dat onder andere zorgt voor meer werkplezier en meer benutting van het productie potentieel van het varken.

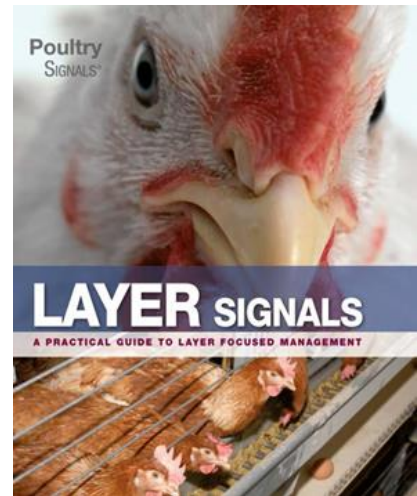
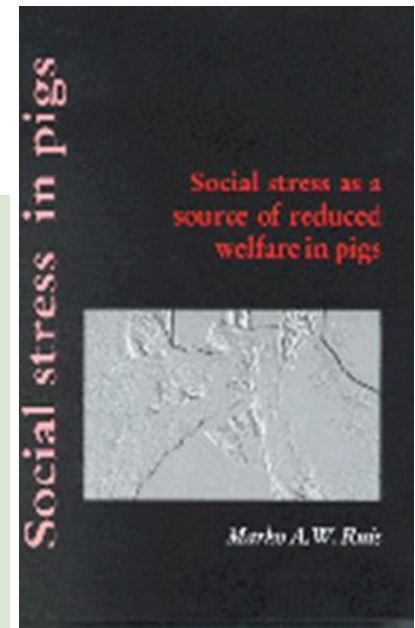
Opdrachtgever:	Ministerie van Economische zaken
Uitvoerende partij:	Wageningen University & Research
Cursusleider:	Marko Ruis, Wageningen Livestock Research

**van hall
larenstein**
university of applied sciences

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Marko Ruijs

CAWA

Wageningen Centre for Animal Welfare and Adaptation

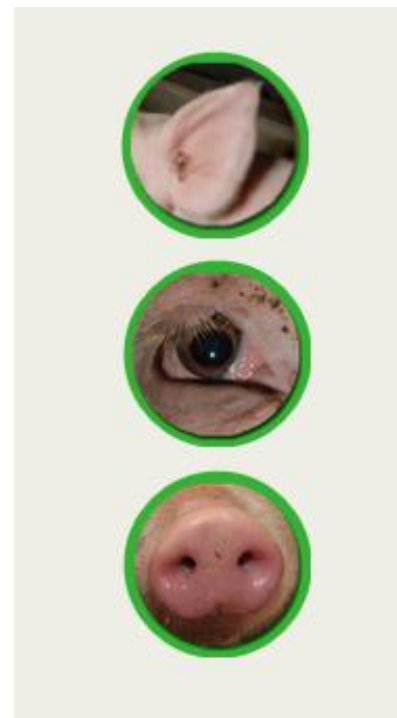

Welfare Quality
Contact address
Quality Handling
Wageningen University and
Research Centre
Lelystad Research,
Lelystadweg 15,
8219 PH Lelystad
The Netherlands
marhu@ruis.nl

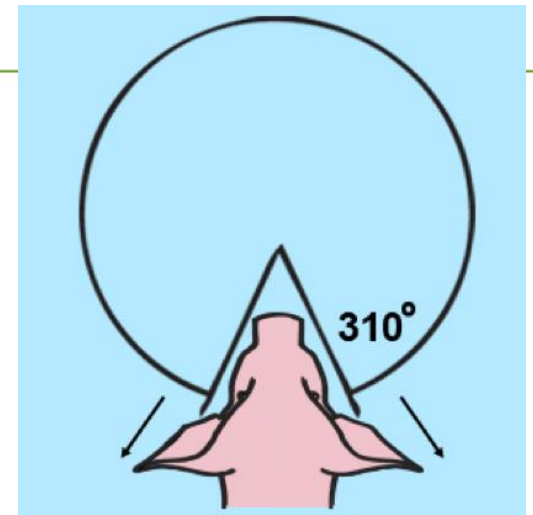
Het varken

Welk zintuig het best ontwikkeld?

Het zien van varkens

Het zien van varkens.

Wat is beter of minder goed ontwikkeld dan bij ons?

Kleuren zien

Beter

Minder

Zien van diepte

Beter

Minder

Breedte gezichtsveld

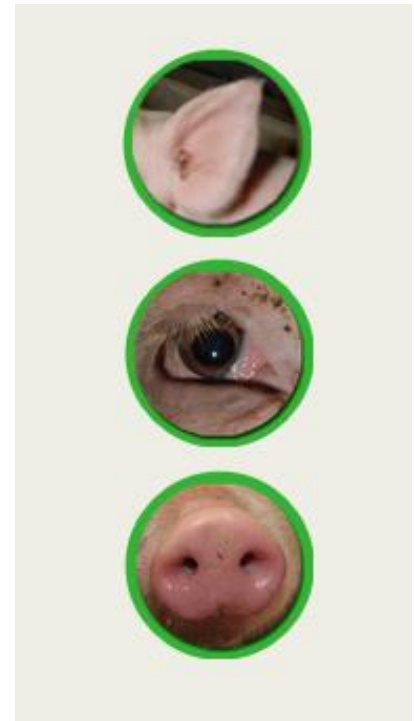
Beter

Minder

Uitzicht

Beter

Minder

Leef je in in het varken: hoe is het om als varken ergens laag bij de grond binnen te komen, met slecht zicht en een sterk reukvermogen?

Hebben varkens emoties?

Hoe zien varkens ons eigenlijk?

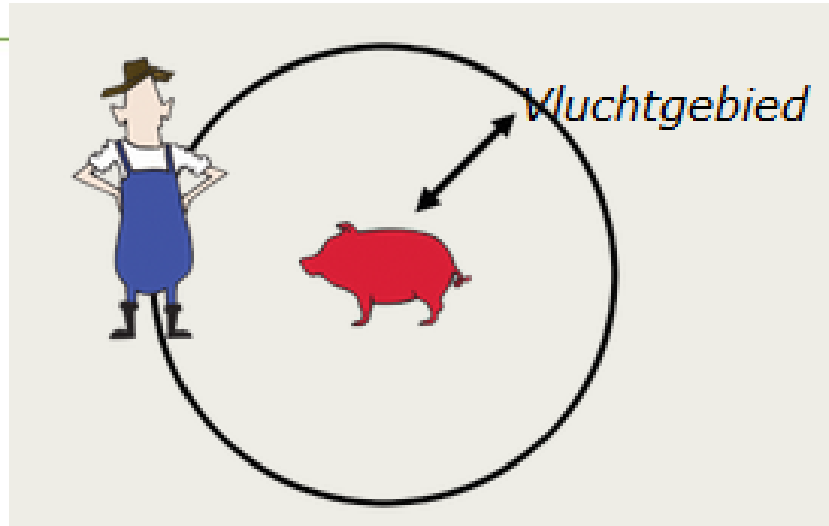
Positief gedrag

Rustig aanraken

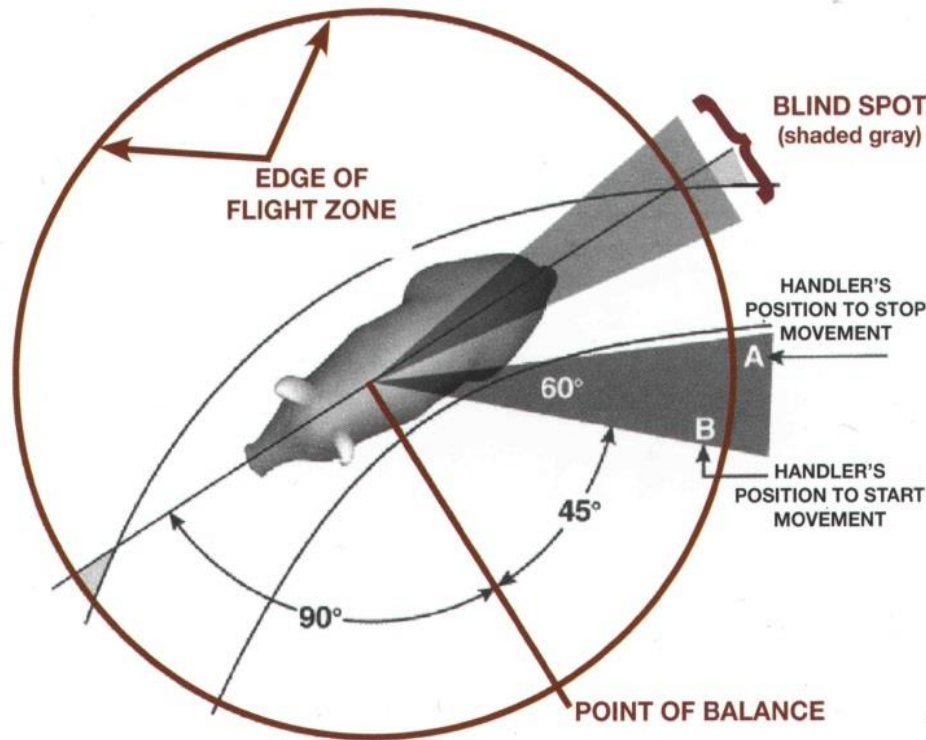
Rustig praten

Langzame en weloverwogen bewegingen

Rekening houden met het vluchtgebied van varkens

Waar moet je gaan staan om een varken vooruit te laten lopen?

A Pig's Flight Zone, Point of Balance and Blind Spot

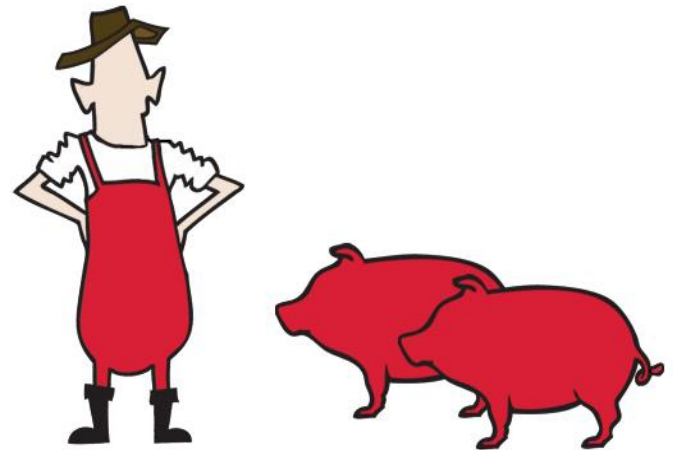
Negatief gedrag

Ruw fysiek contact

Harde stem en andere harde geluiden

Snelle of onverwachte bewegingen

Snel en recht op varkens aflopen

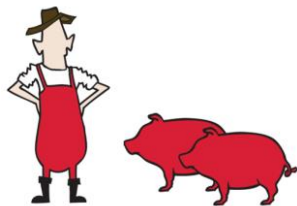

Wat gaat goed en wat kan
beter?

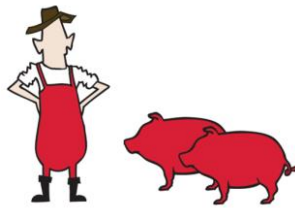

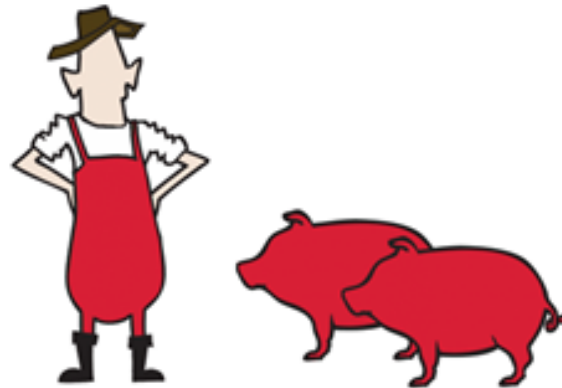
Goed leervermogen

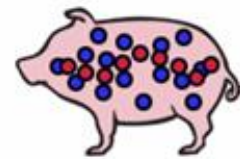
Goed leervermogen

Negatieve omgang leidt tot angst en stress

Verstoringsen in:

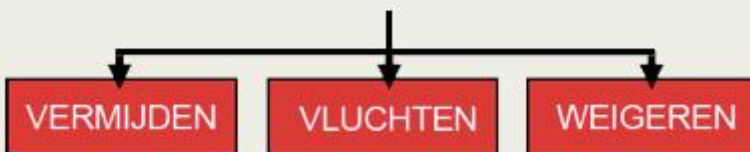
↓ VOORTPLANTING

↓ GROEI

↓ IMMUUNSYSTEMEEM

HARTSLAG
STRESSHORMONEN

Variability in fear levels in the pig industry

Level of fear	% farms
FAIRLY QUIET	23%
RESTLESS	52%
FRIGHTENED	25%

Level of fear	% farms
HIGH FEAR	24%
MODERATE FEAR	35%
LOW FEAR	41%

Opdracht: scoor zelf
angst

Bepalen angstscore

Stadium I

Varken uitkiezen en er naar toe lopen:

0. Varken laat zich niet benaderen
1. Varken laat zich eerst benaderen, maar trekt zich dan terug

0 = veel angst

Stadium II

Na hurken vlak voor varken:

2. Varken trekt zich terug
3. Varken trekt zich terug, maar zoekt daarna weer toenadering

Stadium III

Pogen het dier aan te raken:

4. Varken ontwijkt als je het probeert aan te raken tussen de oren
5. Varken ontwijkt eerst, maar komt dan weer terug
6. Varken laat zich tussen de oren krabben

6 = geen angst

Zelf angst scoren

Zelf angst scoren

Quality Handling

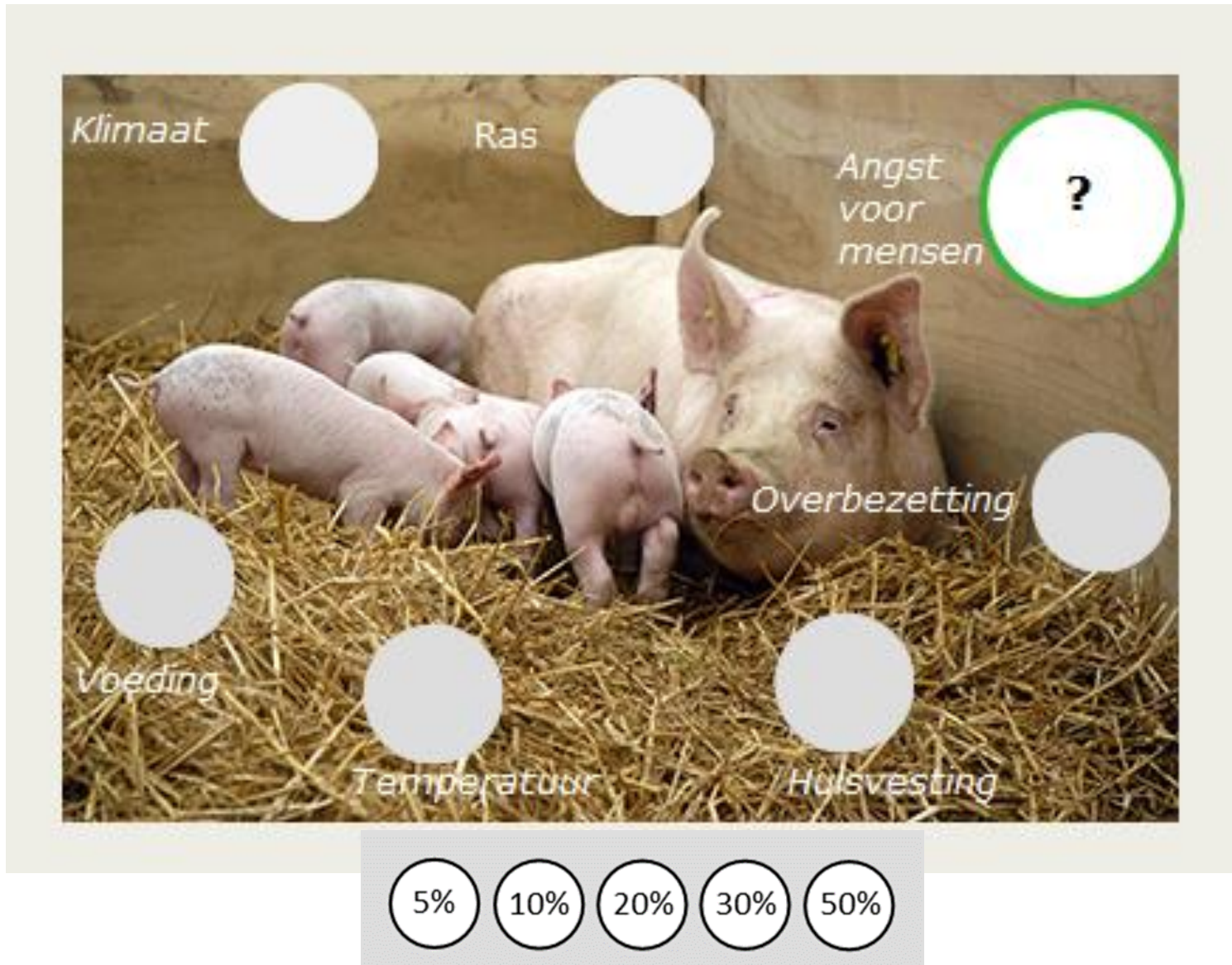
A training program for Pig handling

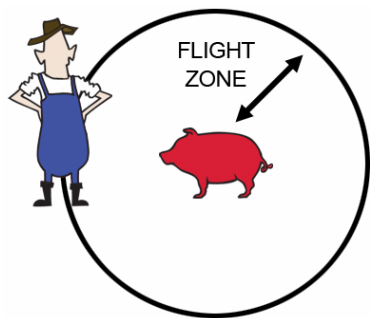
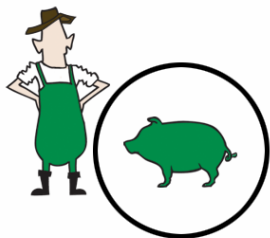
Verplaatsen bange vs niet-bange varkens

Hoe groot is de bijdrage van angst voor mensen aan de spreiding in voortplantingsresultaten van varkens?

Voordelen positief gedrag

Betere prestaties beer (leeftijd eerste volledige dekking in dagen)

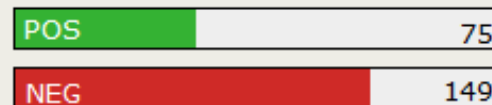
Betere groei (groei in gram per dag)

Verhoogde drachtigheid (Percentage gelten)

Minder vermijdingsgedrag (tijd tot eerste aanraking in seconden)

Lagere stresshormoonspiegels (Cortisol concentratie)

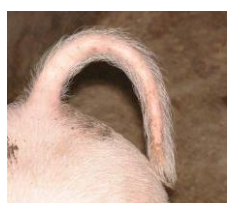

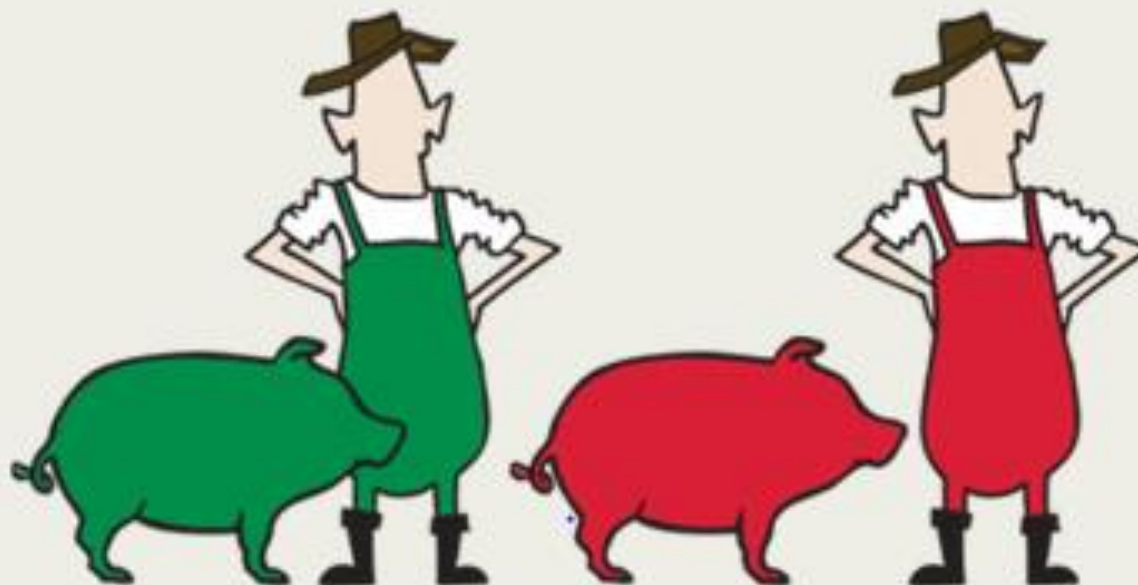
Stresshormoonspiegels - het experiment

Ook: kostprijs per kg vlees en per big vermindert!

Angst heeft ook effect op staartbijten!!

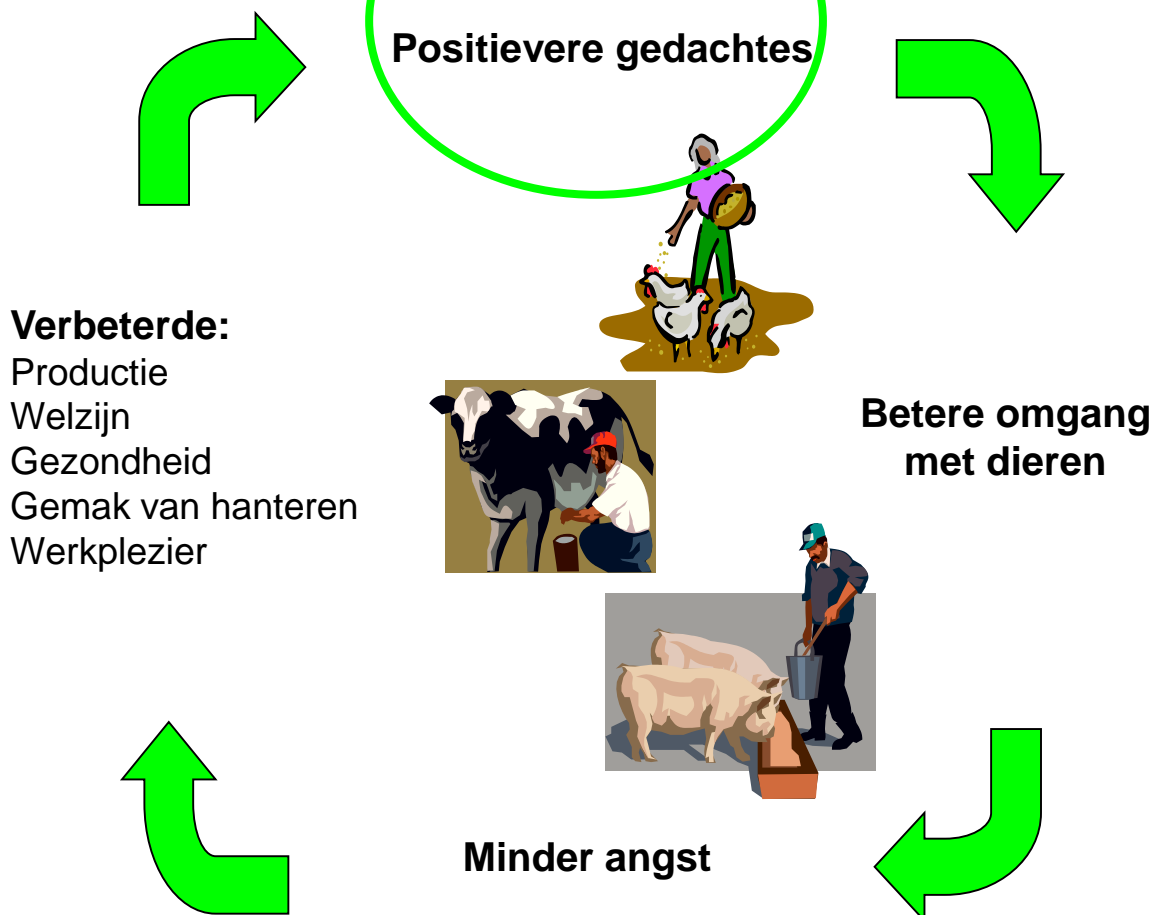

STAARTLENGTE	BESCHADIGINGEN	BLOED
<p>1. Complete staart</p> 	<p>1. Geen</p> 	<p>1. Geen</p>
<p>2. ¾ staart tot net niet compleet</p> 	<p>2. "Bijt"-puntjes</p> 	<p>2. Zwart</p>
<p>3. Halve tot ¾ staart</p> 	<p>3. Wond</p> 	<p>3. Donkerrood</p>
<p>4. ¼ tot een halve staart</p> 	<p>4. Rood</p> 	
<p>5. Minder dan ¼ staart</p> 		

"Als je weet wat iemand van zijn vee vindt, dan weet je hoe zijn dieren zijn" (P. Hemsworth).

Waar zou je moeten beginnen om omgang te verbeteren?

Rol van overtuiging en houding

Positieve gedachtes leiden sneller tot een stressvrije omgang met varkens

4.2. Aanleren routines en wennen aan contact

Het tijdig trainen van gelten in gebruik van een voerstation is van groot belang om problemen met voeropname, stress en agressie te voorkomen in de eerste weken na inseminatie.

Welke van de volgende trainingstips zou jij aanbevelen?

- Start met trainen enkele weken voor inzet in de dekstal;
- Mengen tijdens het trainen helpt;
- Geef ze evenveel vreetijd als de oudere zeugen;
- Zorg voor 24 uur (schemer) verlichting, met name in het station;
- Strooi wat "lokbrok" op de vloer in het station;
- Met enige dwang gaat het trainen sneller

Controleer antwoord

Aantrekkelijke entree: licht en de deur op een kier maken het gemakkelijker om het voerstation binnen te gaan.

Aanleren voerstation gelten: trainingstips

Beperken gevolgen negatief gedrag

Beperk pijn en ongemak

Beperken gevolgen negatief gedrag

Pas positief gedrag toe en herwin het vertrouwen

Beperken gevolgen negatief gedrag

Pas positief gedrag toe en herwin het vertrouwen

Optimaal gebruik van balanspunt – pressure and release

IN VLUCHTGEBIED - PRESSURE

Wel of niet peddels gebruiken??

Omgeving verrijken – angst verminderen

‘Verrijkte biggen’
tonen duidelijk
minder
ziekteverschijnse-
len na besmetting

Omgeving verrijken – angst verminderen

Elearning: direct van start

Elearning

Cursus mens-dier interactie in de varkenshouderij

Hoe ervaart een varken de omgeving? En waarom is het van belang om hierbij stil te staan? Deze cursus richt zich op het belang van een goede mens-dier relatie, waarbij onder andere gekeken wordt naar de manier waarop een varken de wereld ervaart. Dit geeft inzicht in de manier van omgang, met als gevolg minder stress voor dier én mens. Het doel is een win-win situatie; het bevorderen van diergezondheid en dierenwelzijn dat onder andere zorgt voor meer werkplezier en meer benutting van het productie potentieel van het varken.

Opdrachtgever:	Ministerie van Economische zaken
Uitvoerende partij:	Wageningen University & Research
Cursusleider:	Marko Ruis, Wageningen Livestock Research

Elearning: direct van start

Bekijk het introductiefilmpje

Inhoudsopgave

- H1 Angst voor mensen
- H2 Denk als een varken
- H3 Mens-dier interactie
- H4 Optimale omgang en omgeving

Elearning mens-dier interactie varkenshouderij

- **2 niveaus:**
  - medewerker-MBO niveau
  - erfbetreder-eigenaar-HBO niveau
- **Leervormen en tools:** teksten, video, animatie, audio, opdrachten en een eindtoets
- **Resultaat:** dierenwelzijn, arbeidsgemak, en bedrijfsresultaten verbeteren
- Inschrijfkosten: 95 euro

Beter Dierenwelzijn

Hoger Arbeidsgemak

Betere
Bedrijfsresultaten

- **Eindtoets.** Als je de gehele E-learning hebt doorlopen kun je een eindtoets doen
- Toets bestaat uit 16 verschillende soorten vragen over de stof die is behandeld in de vier hoofdstukken
- **Certificaat.** Na succesvolle afronding krijg je een certificaat als bewijs van deelname

Beter Dierenwelzijn

Hoger Arbeidsgemak

Betere
Bedrijfsresultaten

De Quality Handling trainingen zijn onderdeel van het Welfare Quality® onderzoeksproject, dat medegefinancierd werd door de Europese Commissie, binnen het zesde kaderprogramma, contractnummer FOOD-CT-2004-506508. Deze tekst geeft de mening van de auteurs weer en vertegenwoordigt niet het standpunt van de Europese Commissie, die niet aansprakelijk is voor deze informatie.

Deliverable nummer
D3.52.2 en D.53.2

**Quality
Handling**
Training omgaan met leghennen

Training Omgaan met leghennen, versie 1.0 © Quality Handling 2009

**Training
Omgaan met leghennen**
Handleiding en trainings-
pakket

Versie 1.0 © Quality Handling 2009

Negative effects of fear

*Ook omzetten naar
elearning voor
pluimvee en
rundvee?*

Contact addresses
Quality Handling,
INRA, UR1213 Herbivores,
Site de Theix, 63122
Saint-Genès
Champanelle, xavier.
boivin@clermont.inra.fr

Institute of Animal
Husbandry and Welfare
University of Veterinary
Medicine,
Veterinärplatz 1, 1210
Vienna, Austria, susanne.
waibinger@vu-wien.ac.at

The Quality Handling training programmes are part of the Welfare Quality® research project which has been co-financed by the European Commission, within the 6th Framework Programme, contract No. FOOD-CT-2004-506508. The text represents the authors' views and does not necessarily represent a position of the Commission who will not be liable for the use made of such information.

Deliverable number
D3.52.3a and D3.53.3

**Quality
Handling**
A training program for cattle handling

Training Program for Cattle Handling, version 1.0 © Quality Handling 2009

**A Training Program for
Cattle Handling**
Manual and Training
Package

Version 1.0 © Quality Handling 2009

Bedankt voor de aandacht!

**Dierenwelzijnsweb
kennis van alle kanten!**

Interesse? Contact:
marko.ruis@wur.nl
maarten.vanrees@wur.nl